

Algemeen stemrecht

<https://hdl.handle.net/1874/234745>

mm 11089

BR. 1879. I. 9.

61. Nieuw. pol. ch. Jm 1879 I, 9

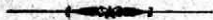
ALGEMEEN STEMRECHT

DOOR

P.

Het waren overijlde, dolzinnige, gevaarlijke voetstappen, voor ieder, die er mede te maken had, — voetstappen, die men niet gemakkelijk weder uitvegen kon, als ze eens hunne roode vlekken hadden achtergelaten.

DICKENS. Londen en Parijs.

SNEEK
H. PIJTTERSEN Tz.
1879.

PRIJS 50 CENTS.

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

3063 377 4

ALGEMEEN STEMRECHT

DOOR

P.

Het waren overijlde, dolzinnige, gevaarlijke voetstappen, voor ieder, die er mede te maken had, — voetstappen, die men niet gemakkelijk weder uitvegen kon, als ze eens hunne roode vlekken hadden achtergelaten.

DICKENS. Londen en Parijs.

SNEEK
H. PIJTTERTSEN Tz.
1879.

1789. Te Versailles zijn bijeengekomen de afgevaardigden van de drie standen, waarin het Fransche volk is verdeeld, om onder het oog des Konings de middelen te beramen, waardoor kan worden tegemoet gekomen in den nood van Frankrijk.

De schatkist is uitgeput, de opbrengst der belastingen wordt telkens minder, het volk sterft van hongeren het hof mist de middelen om groote, schitterende feesten te organiseren.

Allen zijn het hierover eens: er moet verandering komen.

En zoo zijn ze dan bijeengekomen te Versailles, de vertegenwoordigers der drie standen, twaalfhonderd in getal, om de middelen aan te wijzen waardoor de toestand kan worden verbeterd.

Daar zijn in de eerste plaats de afgevaardigden van den eersten stand, den adel van Frankrijk, gekleed in zwart fluweelen mantels, het hoofd gedekt met den hooggepluimden hoed. Zij zijn bereid in den nood van het hof te voorzien, door hun bloed te geven; maar het hof behoeft geen bloed; het heeft geld noodig, voor feesten. En de adel, die zelf geld behoeft, denkt er slechts aan nieuwe voorrechten voor zich te verkrijgen. Hij kent slechts rechten, geen plichten.

Op hen volgen de vertegenwoordigers van den tweeden stand, de geestelijken; vooraan zitten, op het kostbaarst uitgedost, de hoogwaardigheidsbekleeders, de bisschoppen en de bezitters van rijke prebenden; ook zij zijn bereid te helpen en den nood te lenigen door

hunne gebeden; geld missen kunnen ook zij niet, immers, zij hebben de belastingen door het volk aan de Kerk op te brengen, tot het uiterste opgedreven!

In naam tot hen behoorend, doch in werkelijkheid tegenover hen staande, zooals weldra zal blijken, verschijnen ook de arme dorpsgeestelijken, die de plichten der Kerk vervullen, terwijl de hoogere geestelijkheid slechts de rechten kent.

Een stoet van in eenvoudige zwarte mantels gehulde mannen is eveneens naar Versailles opgekomen, zeshonderd in getal. Geen pluim versiert hun lagen boerenhoed; de deuren van het Koninklijk paleis zijn voor hen gesloten; de adel bespot, de geestelijkheid minacht hen, maar het volk juicht hen toe. Want die geminachte, gehoonde mannen zijn de vertegenwoordigers van den derden stand, van het volk, dat slechts plichten kent en geene rechten bezit; dat belastingen opbrengt aan het hof; dat zijne oogstvelden vertrapt ziet door de paarden van den eersten stand; zijne vrouwen en dochters ter beschikking moet stellen van den adel; tienden en heerlijke rechten moet opbrengen aan de geestelijkheid en zelf aan de openbare wegen den hongerdood sterft.

Ook zij zijn bereid in den nood van den staat te voorzien; ook zij willen helpen, maar in ruil voor die hulp vragen zij — om later te eischen — dat een evenredig deel hunner plichten zal worden gedragen door de bevoorrechte standen en dat zij het hun toekomend deel erlangen van de rechten.

In weinige woorden geeft de abt Sièyes uitdrukking aan de eischen van den derden stand.

„Wat is de derde stand?” zoo vraagt hij, en

het antwoord luidt: „Niets.” „Wat moet de derde stand zijn?” „Alles.”

Negentig jaren zijn voorbijgegaan sinds die gedenkwaardige woorden werden geschreven en de vraag dient thans gedaan: Is de voorspelling van den abt Sièyes in vervulling getreden, is de derde stand, het volk, alles geworden?

Er zijn er, die deze vraag in geheel bevestigenden zin beantwoorden. De heerlijke rechten van adel en geestelijkheid zijn afgeschafft; niet langer is het volk het lastbeest van de bevoorrechte standen; over leven en goed der staatsburgers mag niet meer willekeurig worden beschikt; „gelijkheid voor de wet” is het beginsel geworden van de grondwetten en staatsinrichtingen van alle beschaafde natiën; geene belastingen kunnen worden geheven dan uit kracht van eene wet; privilégiën in het stuk van belastingen mogen niet worden verleend; de macht tot het maken van wetten wordt uitgeoefend door den Vorst en de wetgevende Macht bestaande uit de vertegenwoordigers des volks; het dragen der wapenen tot handhaving van de onafhankelijkheid van den Staat is een plicht die op alle ingezetenen zonder onderscheid rust; enz.

Dergelijke, of daarmee gelijkstaande voorschriften vindt men in de grondwetten van alle beschaafde volken en men beroept zich daarop, om te bewijzen, dat werkelijk de derde stand, het volk, geworden is wat het behoorde te zijn: alles en allen.

Doch dit gunstig oordeel is geenszins algemeen, allermintst hier te lande.

„Hoe kunt gij spreken van gelijkheid voor de wet, zoo vraagt men, waar in werkelijkheid de verdeeling der natie in standen dezelfde is gebleven, zij het dan in gewijzigden vorm? De middeleeuwsche privilegiën van adel en geestelijkheid zijn afgeschaft, 't is waar; onze grondwet huldigt de hoofdbeginselen, in 1789 als de rechten van den mensch verkondigd. Maar de werkelijke toestand is daarmee in lijnrechten strijd. In de plaats van adel en kerk is het geld als bevoorrechte stand opgetreden; het geld is in de plaats gekomen van hooge geboorte en waardigheid; de derde stand, de geldbezitter, is in werkelijkheid alles geworden, maar het volk is gebleven, wat het was: het lastbeest der bevoorrechte standen, die tot één vereend, slechts te machtiger zijn.

„De derde stand is alles geworden, maar een vierde stand is ontstaan en ook van dezen geldt het thans weder als voor negentig jaar: wat is hij? niets. Wat moet hij worden: alles.

„Het groote beginsel van de rechten van den mensch: de gelijkheid van alle burgers voor de wet, is, zegt ge, in onze grondwet gehuldigd. Laat ons zien wat daarvan is:

„Art. 172 onzer Grondwet schrijft voor dat geenerlei privilegiën kunnen worden verleend op het stuk van belastingen.

„De hoofdbron onzer staatsinkomsten is de opbrengst der indirecte belastingen en accijnsen, geheven van voorwerpen van eerste levensbehoefte, of van vrijwillig, algemeen gebruik. Dergelijke belasting kan verdedigd worden; zij steunt op het billijke beginsel dat ook de lagere klassen moeten bijdragen in de behoeften van den Staat en is op dien grond volkomen rechtvaardig, indien niet

te hoog opgevoerd en op allen gelijkmatig drukkend.

„Dit laatste echter is niet het geval. Zij drukt onevenredig zwaar op de minvermogenden, daar zij door elk betaald wordt in verhouding tot zijne behoeften en niet tot zijne middelen.

„De behoefte aan zeep, koffij, thee is voor de lagere klassen even groot, zoo niet grooter, als voor de meer-gegoeden; de werkman die wekelijks f 10,— verdienend, daarvan 10% moet afstaan aan de schatkist, betaalt een grooter evenredig deel van zijn inkomsten aan belasting, dan de meergegoede die f 50,— per week verdienend, hetzelfde bedrag aan indirecte belastingen betaalt.

„Wel tracht men den druk der indirecte belastingen te verlichten door de invoering van directe belastingen, doch ook deze, zooals de grondbelasting, de personele belasting (huurwaarde, deuren en vensters enz.) drukken weder het zwaarst op de mingevoeden, daar ze den huurprijs, of den prijs van de producten van den bodem verhoogen, buiten evenredigheid van de inkomsten.

„Zonder nu nog te spreken van de opbrengst van den accijns op den jenever, waarvan de mingevoede voorzecker het leeuwendeel betaalt, blijkt uit bovenstaande voldoende, dat art. 172 bij de toepassing niet in letterlijken zin wordt opgevat.

„Sterker nog blijkt het privilegie der geldbezitters in zake het stuk der defensie.

„Wel zegt art. 177 onzer Grondwet: „Het dragen der wapenen tot handhaving der onafhankelijkheid van den Staat en tot beveiliging van zijn grondgebied blijft een der eerste plichten van alle ingezetenen.”

„Maar wat ziet men in werkelijkheid? Dat de rijke,

de meergegoede, de burger, zich voor een som gelds vrijkoopt van dien eersten plicht van alle ingezetenen en dat alleen aan den mindergegoede, aan den arme, den zoon van den vierden stand den plicht wordt opgelegd om de onafhankelijkheid van den Staat te verdedigen. De adel, die vóór 1789 alléén de officiersplaatsen mocht bekleeden, deelt thans dit voorrecht, dit privilegie met de zonen van den vroegeren derden stand, met de geldbezitters; doch voor het volk bleef de toestand dezelfde. De zonen uit het volk mogen als gemeen-soldaten, hoogstens als onderofficieren dienst doen, desnoods vergeten en ongenoemd sterven als „minderen,” voor hen bestaat geen kans om ooit in de rangen des legers op te klimmen.

„De vierde stand, die niets bezit, niets te verliezen heeft, moet het leven zijner kinderen veil hebben voor de onafhankelijkheid van den Staat, terwijl de bezitters, zij die veel te verliezen hebben, hunne zonen voor geld vrijkoopten van den dienst.

„In werkelijkheid wordt er thans een handel in menschen gedreven, die gelijk staat met den ergerlijksten slavenhandel.

„Wel beweert men, ter verdediging van den bestaanden toestand, dat het opbrengen van de som, benoodigd om iemand van den dienst vrij te koopen, van vele ouders even zware opoffering eischt, als gevraagd wordt van hen wier zonen zelf hun dienstplicht vervullen. Dat het offer gebracht door den aan zijne studiën ontrukten jongeling veel zwaarder weegt, dan dat van den boerenknecht, van den handwerksman.

„Maar, al moge het waar zijn dat het geldelijk offer voor een plaatsvervanger vele ouders zwaar valt, valt het den handwerksman, den kleinen burger minder zwaar zijn zoon over te leveren in de handen van een vloekenden

sergeant-instructeur, op het oogenblik dat hij door zijne verdiensten iets begint bij te dragen tot verligting van de huiselijke lasten?

„Is de leertijd van den onderwijzer, den handwerker, den kleinen koopman minder nuttig en kostbaar, dan die van den geleerde, den industriël, den grooten koopman?

„Terwijl de laatsten nog door middel van geld de geleden schade kunnen inhalen, zullen de eersten steeds de gevolgen blijven gevoelen van hunne onvoldoende leerjaren.

„Is, als oorlog of oproer uitbreekt, het leven van den rijke meer waard dan dat van den arme?

„En eindelijk, is het zedelijk, billijk, verstandig tusschen de zonen van hetzelfde volk een scheidsmuur op te richten, welke slechts door middel van geld overklommen kan worden?

„Acht men den militairen dienst schadelijk voor de technische en wetenschappelijke opleiding der natie, men schaffe dan de loting af en vorme een leger van huurlingen en vrijwilligers, die voor geld of uit liefde voor den krijgsmansstand, den militairen dienst willen vervullen. Wordt dit gevaarlijk geoordeeld, met het oog op den toestand van Europa, dan blijft er geen anderen weg open als die welke leidt tot verplichten krijgsdienst.

„Het meest in strijd met de beginselen van 1789 is echter de toepassing hier te lande gegeven aan het voorschrift: geene belastingen zijn wettig, die niet door het volk, bij monde van zijne vertegenwoordigers zijn goedgekeurd.

„Art. 74 zegt: De Staten-Generaal vertegenwoordigen het geheele volk; volgens art. 104 wordt de wet-

gevende macht gezamenlijk door den Koning en de Staten-Generaal uitgeoefend, terwijl volgens art. 171 geene belastingen ten behoeve van 's Lands kas kunnen worden geheven dan uit kracht van eene wet.

„Alzoo, geene belasting is wettig, die niet geheven wordt krachtens eene wet, goedgekeurd door eene Staten-Generaal, die het geheel volk vertegenwoordigt.

„Op papier is dit alles volkomen juist; het volk benoemt zijne vertegenwoordigers, die de Staten-Generaal vormen en met den Koning de wetten vaststellen en de belastingen regelen.

„Maar om iemand te vertegenwoordigen, dient men door den rechthebbende ook voor die vertegenwoordiging te zijn aangewezen; zal men dus het volk vertegenwoordigen, zoo dient men ook door het volk daartoe te zijn benoemd.

„Wat leert ons echter de practijk?

„Niet het volk in zijn geheel benoemt zijne vertegenwoordigers, maar dit privilegie wordt geschonken aan hen, die ingevolge het bepaalde bij art. 76 van de Grondwet eene som in de directe belastingen betalen, die, overeenkomstig met de plaatselijke gesteldheid, in de kieswet zal worden vereischt, doch niet minder dan f 20,— mag bedragen.

„Dus niet de meerderjarige ingezetenen, Nederlanders, die in het volle genot der burgerlijke en staatkundige rechten zijn, hebben het recht de mannen aan te wijzen, die hen zullen vertegenwoordigen en de belastingen goedkeuren, door het geheele volk op te brengen, maar de 115,558 personen; die eene som, niet beneden de f 20,— in de directe belastingen betalen; dus weder de meergegoeden, de geldbezitters,

„Deze ruim 115 duizend bevoorrechten hebben het

recht te beschikken over het geld en goed hunner medeburgers, over dat der nagenoeg 800 duizend meerderjarige niet-bevoorrechten, die niets, hoegenaamd niets hebben te zeggen.

„Dit geldt voor de Tweede Kamer.

„De vertegenwoordiging des volks door middel van de Eerste Kamer heeft alléén het geld tot grondslag. Wees dom, onbekwaam voor alles, leef jaren lang van schurkerij, indien ge slechts behoort tot het kleine getal der hoogstaangeslagenen in de Rijks directe belastingen, tot de ruim 11 honderd bevoorrechten, dan zijt ge, volgen art. 78 der Grondwet, bekwaam en geschikt om het volk, de overige 898 duizend meerderjarige niet-bevoorrechten te vertegenwoordigen.

„Niet de man van karakter, van verstand, van bekwaamheid, die door studie en ervaring de behoeften en de wenschen des volks kent, is de door de wet gewilde vertegenwoordiger des volks, maar de een of andere domoor, die zich de moeite getroostte geboren te worden als de zoon van rijke ouders; de café-chantanthouder, die door middel van de ongelukkige wezens aan zijn etablissement verbonden, onervaren en misleide jongelieden sommen afzet, dikwijls door diefstal verkregen; niet de man van intelligentie is de door de wet gewilde kiezer, maar de bordeel- of kroeghouder, die minstens f 20,— in de Rijks directe belastingen betaalt.

„Hier is dus geen sprake van een Staten-Generaal die het geheele volk vertegenwoordigen; deze zijn slechts de vertegenwoordigers van de 115,558 bevoorrechten; de belastingen door deze vertegenwoordigers van een klein deel des volks uitgeschreven, zijn dan ook op dien grond onwettig, en de vierde stand, de nagenoeg 800 duizend

meerderjarige Nederlanders, die niet vertegenwoordigd worden, heeft naar de letter van de wet, het recht de betaling dier belastingen te weigeren."

Wij hebben hierboven in 't kort de grieven vermeld door vele ontevreden onder ons tegen de tegenwoordige staatsregeling gekoesterd, grieven, die hoewel sterk overdreven, toch in vele opzichten waarheid bevatten.

Men moge deze waarheid verbloemen, of de grieven met hooghartig stilzwijgen beantwoorden, daarmee neemt men het feit niet weg, dat onze huidige staatsinrichting niet voldoet aan de eischen eener gezonde volksregeering; dat zij de oorzaak — de onwillige zeker — maar toch de oorzaak is van het bestaan van een stand, waarvan het, als vroeger, geldt: Wat is hij? Niets.

Deze stand is „het volk achter de kiezers" van Groen van Prinsterer; „het volk dat troonen omverwerpt en baricaden bouwt" van Kappeyne, het volk eindelijk, op hetwelk alle staatkundige plichten rusten, doch dat geene staatkundige rechten bezit. Het is de vierde stand, dien der politiek-onmondigen.

De bewering dat deze stand ontstaan zou zijn uit het eigenbelangzuchtig drijven van de tot macht gekomen leden van den derden stand, de burgers, is onjuist. Hij is integendeel voortgekomen uit de geleidelijke ontwikkeling onzer maatschappelijke en staatkundige toestanden en heeft een historischen grondslag. Eene gelijkstelling van de onderste lagen des volks met de bovenste, ware in 1848 eene daad van revolutie geweest, welke schromelijke gevolgen had kunnen hebben.

Maar thans, na de ruim dertigjarige werking onzer Grondwet, mag de vraag worden gesteld, of niet het tijdstip

is aangebroken waarin ook aan de onderste lagen der maatschappij politieke rechten moeten worden toegekend, of niet de politiek-onmondigen aan hunne voorgedij moeten worden onttrokken?

Algemeen kiesrecht dus.

Nog slechts enkele jaren geleden was het voldoende zich een voorstander te noemen van algemeen stem- of kiesrecht, om in de meeste kringen van ons land over den schouder te worden aangezien. Deze tijden zijn voorbij; in alle klassen onzer maatschappij telt dit beginsel warme voorstanders, wier aantal voortdurend toeneemt; ja, misschien ware het niet te veel gezegd door te beweren, dat voor- en tegenstanders in hoofdzaak alleen verschillen in hun antwoord op de vraag:

Of het geschikte tijdstip der invoering al of niet dáár is?

De toekomst behoort aan de democratie, de eenige, de ware vijandin van de anarchie en van de demagogen, hetzij deze laatsten zich Bonaparte noemen of Marat, Bismarck of Lasalle; de eerste zich sociaal-democratie of nihilisme doopt; de heerschappij van één persoon, of de overheersching eener partij beoogen.

De democratie wil dat de mensch, het individu zichzelf zal leiden en besturen; het wil de regeering der natie door de natie.

Daartoe is het echter noodig dat het individu, of de verzameling van individu's welke men de natie noemt, die mate van verstandelijke en zedelijke ontwikkeling bezitte, welke alleen zelf-regeering mogelijk maakt.

En hiermee komen wij tot een der hoofdbezwaren tegen de invoering van het algemeen kiesrecht ingebracht:

Het volk is nog niet rijp voor het algemeen kiesrecht.

Het volk is nog niet rijp voor het algemeen kiesrecht.

Zeker, er is veel dat pleit voor de juistheid dezer bewering. Ons volk staat, als geheel genomen, op een laag peil van ontwikkeling; zijn maatschappelijke opvoeding is ter nauwernood begonnen; van de politieke opvoeding moet zelfs nog het abc worden geleerd.

De vraag behoort echter te worden gedaan, of men meent het volk tot een hooger peil van ontwikkeling te kunnen brengen, zoolang men de eenige leerschool, waarin het tot rijpheid kan worden gebracht, gesloten houdt, nl. die van het openbare, politieke leven, waarin men tot leeren, tot ontwikkelen gedwongen wordt, op straffe van onder te gaan?

Het volk is als het kind, beweert men en onverstandig als het is een kind een mes in handen te geven, even onverstandig en onverantwoordelijk ware het, aan het volk een gevaarlijk wapen als het algemeen kiesrecht te schenken, een wapen waarmee het den levensdraad der natie zoo ligt zou kunnen afsnijden.

Wij hebben tegen deze redeneering slechts één bezwaar: nl., dat zij geheel onjuist is.

Het volk is geen kind, al moge een deel des volks in kennis en ontwikkeling weinig hooger staan dan menig kind. Het zijn mannen, met al de hartstochten van volwassenen, en ook met de kracht van dien.

Het volk, de metselaar, zooals Barbier het in zijn Iambes zoo eigenaardig noemt, de metselaar, die met één slag tronen omverwerpt en dat met kronen speelt, als waren het speelballen, dat volk laat zich niet leiden, besturen, behandelen en bestraffen als een kind.

Het kind heeft geleerd eerbied en ontzag te koesteren voor de ouderlijke tucht, terwijl de bewijzen van zelfopofferende liefde en toegenegenheid welke het voortdurend worden gegeven, die tucht verzachten en het harde er van wegnemen.

Maar hebben de lagere klassen des volks geleerd eerbied en liefde te gevoelen voor de hogere klassen; hebben zij bewijzen ontvangen van die zelfopofferende liefde, welke zich zelve vergeet?

Het volk moge een tijdlang uit onverschilligheid zich onderwerpen aan de plak van den meer bevoorrechte, de tijd komt toch waarin het zich zijner kracht, — zijner domme kracht, zoo ge wilt — bewust, de gehoorzaamheid opzegt, of eischt als een recht, wat men weigerde het vrijwillig te geven.

En er zijn kenteekenen te over, die de meening wettigen dat deze tijd niet zoo heel verre meer is. De eisch is reeds gesteld; in eene door den Haagschen Bestuurdersbond, afd. Nederlandschwerkliedenverbond, gehouden talrijk bezochte vergadering werd de volgende motie bij acclamatie aangenomen:

„De vergadering gehouden te 's-Hage in het Ambachtsgebouw op 10 Augustus 1879, van oordeel zijnde dat algemeen kiesrecht met geheime stemopname nuttig en noodzakelijk is en dat daarvoor de tijd rijp bevonden wordt, eischt dat aan allen van meerderjarigen leeftijd, die kunnen lezen en schrijven, kiesrecht gegeven wordt, zoodat zij hun vertegenwoordigers kunnen zenden naar de Staten-Kamer, opdat daar hun belangen worden behartigd.”

De krachtige beweging uit den boezem der werklieden uitgegaan ten gunste van den leerplicht, bewijst mede

hoe het „Kennis is macht” door het volk in zijn juiste beteekenis is opgevat.

Dus spreekt en handelt geen kind! Dit zijn daden van mannen, die weten wat zij willen; die zich bewust zijn van hetgeen hun ontbreekt en slechts zoeken naar de middelen waardoor het doel kan worden bereikt.

Zal men nu met de rijp-, met de mondigverklaring wachten, tot de eisch op andere wijze geformuleerd wordt?

Het volk is nog niet rijp! Maar hoe zal men het rijp maken, zonder aanwending van het eenige middel daartoe: de practische oefening?

Schoolonderwijs is veel, zeer veel, maar het is niet alles; het is de grondslag, niet het gebouw zelf. Dat gebouw kan slechts worden voltooid door de opvoeding in en door de maatschappij; niet op de schoolbanken alléén worden de mannen gevormd, die de bekwaamheid bezitten burgers te zijn van den Staat. Sedert 1857 is ons volksonderwijs ingericht op een voet, zooals dikwijls in geen ander land van Europa en Amerika en indien nu, na 20 jaren, in weerwil van al de kosten en moeite door de meergegoede standen zich daarvoor getroost, het resultaat van dat onderwijs nóg is, dat het kind kind is gebleven, zoo bewijst dit, dat er aan het stelsel iets hapert, dat het onderwijs niet voltooid wordt.

Zeker, wij waardeeren ten volle de goede bedoelingen van hen, die alvorens aan het volk het recht te verleenen over zijn eigen lot te beschikken, willen, dat het zal gekomen zijn tot het oordeel des ondersheids.

Wij gelooven echter dat die tijd nimmer zal komen, indien men den tot nu toe gevolgden weg blijft bewandelen. Geef den politiek-onmondigen aandeel in de regeering van gemeente, provincie en staat en gij zult bij hen

den lust aankweeken tot meerdere, hoogere ontwikkeling, tot onderzoek van zaken van algemeen belang, tot belangstelling in de geschiedenis en de inrichting van het gemeenebest.

Handhaaf het volk op het tegenwoordig standpunt van onmondigheid en gij zult slechts het leger van ontevreden en voortdurend nieuwe recruten toevoeren; de onverschilligheid voor alles wat buiten den engen kring van het dagelijksche ligt, doen toenemen; de onwetendheid bestendigen en ten slotte de revolutie voorbereiden.

Dat het onmondige deel der natie geen waarde zou hechten aan het bezit van politieke rechten behoeft geene uitvoerige wederlegging. Immers, er zijn bewijzen te over dat de beweging ten gunste van het algemeen kiesrecht voortdurend veld wint.

Wij behoeven daartoe slechts te verwijzen naar zoo menig artikel in de *Werkmansbode*, het orgaan van het *Nederlandsch Werkliedenverbond*; naar de redevoeringen in verschillende vergaderingen gehouden en door de bladen meegedeeld; naar tal van motie's in bijeenkomsten van werklieden aangenomen en, het leest en 't best, naar de Statuten der *Vereeniging Algemeen Nederlandsch Werkliedenverbond*, dd. in de *Staatscourant* opgenomen, waarin het recht van alle burgers, die volgens de wet mondig zijn, om deel te nemen aan de verkiezingen van leden der *Volksvertegenwoordiging* enz., aangegeven wordt als het eerste der middelen om den werkmansstand te verheffen en zijne welvaart te bevorderen.

In deze Statuten zijn vele hoofdbeginselen der democratie neergelegd, als daar zijn: het recht van oorlogsverklaring en het sluiten van vrede opgedragen aan de

Volksvertegenwoordiging; verplichte oefening in den wapenhandel voor alle burgers die daartoe geschikt zijn; wettelijke regeling van den kinderarbeid, kosteloos en verplicht lager onderwijs; kosteloos middelbaar en industriëel onderwijs enz. Genoeg om aan te toonen hoe met de invoering van het algemeen stemrecht, nieuwe denkbeelden zich met kracht op den voorgrond zullen dringen.

't Is waar, aan de bestaande beweging ontbreekt eenheid en leiding; de poging in Amsterdam beproefd om eene vereeniging ter verkrijging van algemeen stemrecht op te richten, is als geheel mislukt te beschouwen; doch ook hierin zal weldra verandering komen, zoodra de leiding der beweging zal zijn overgegaan in de handen van een Centraal Comité, waarin ook meerontwikkelde, invloedrijke personen zitting zullen nemen en dat over voldoende fondsen zal kunnen beschikken. De groote pers, die zich thans stelselmatig van elke bespreking onthoudt, zal alsdan niet langer haar stelsel van dood-zwijgen kunnen volhouden en de voorstanders van het algemeen kiesrecht, die nu slechts in de kleine, in beperkten kring gelezen bladen, hunne meeningen kunnen ontvouwen, zullen hunne bewijsvoeringen brengen onder de oogen van het groote publiek.

Een derde argument, in hoofdzaak een uitvloeisel van het eerste, is dit:

Het algemeen kiesrecht zal de macht en den invloed der geestelijkheid doen toemen.

Van het standpunt der liberale partij heeft dit bezwaar veel gewicht en niemand zal het euvel duiden dat tal van liberalen, hoewel in beginsel warme voorstanders van

het gelijk recht van alle burgers, de toepassing van dit beginsel vreezen, waar deze moet leiden tot vermeerdering van den invloed eener heerschezuchtige geestelijkheid, die harer roeping ontrouw, zich opgeworpen heeft tot leider eener staatkundige partij.

Waar het de bestrijding geldt van het klerikalisme zijn vele liberalen niet altijd even keurig in de wapenen, welke zij kiezen om den geduchten vijand van vooruitgang en ontwikkeling te treffen. Zoo vond Bismarck ook onder ons warme toejuiching, toen hij, in naam der vrijheid naar het heette, de verbanningsdecreten tegen de Jezuiten uitvaardigde; art. 7 van de onderwijswet van Jules Ferry wordt ook hier verdedigd en er zijn ongetwijfeld velen, die niet ongaarne zouden zien dat hier te lande alle zoogenaamd christelijk, dat wil zeggen alle klerikaal onderwijs geheel verboden werd.

Daarom doet het zoo goed uit den mond van een man als de heer Littré, wiens geheele leven was één strijd voor vrijheid en ontwikkeling, tegen klerikalisme en dwinglandij, een zoo krachtig pleidooi te vernemen vóór het recht der klerikalen op vrijheid, als dezer dagen uit zijne pen vloeide.

De ware liberaal mag geen onderscheid maken tusschen voor- en tegenstander, waar het de toepassing geldt van een als juist erkend beginsel.

Waar men eenmaal het gelijk recht van alle burgers als beginsel heeft aangenomen, daar mag men niet uit vrees voor machtsuitbreiding van den vijand, het klerikalisme, een deel der burgers van dat recht uitsluiten.

Het klerikalisme is de vijand der hedendaagsche maatschappij! Zeker; maar het klerikalisme is niet de godsdienst; de geestelijkheid is niet het godsdienstig deel

der natie en waar men den strijd aanbindt tegen eene geestelijkheid, die hare roeping vergetend, den kansel maakt tot eene politieke tribune en hare macht misbruikend, de hartstochten der geloovigen opwekt tegen den modernen staat, daar mag men nimmer vergeten dat de godsdienst niets gemeens heeft daarmede; dat ook het geloovig deel des volks recht heeft gehoord te worden en slechts uit den eerlijken strijd der beginselen de waarheid geboren wordt.

Zeker, hij is groot, de invloed dier geestelijkheid en de macht der door haar gevormde partij valt niet te loochenen. De uitslag der jongste verkiezingen heeft bewezen hoe die invloed voortdurend toeneemt en de kracht der kerkelijke partij grooter wordt.

Maar zijn niet juist die toenemende macht en invloed het sprekendst bewijs, dat het bestaande stelsel van uitsluiting en bevoorrechting geen slagboom vormt tegen eene toekomstige overwinning der kerkelijken?

De kracht eener partij zetelt in hare beginselen. Wil de liberale partij de met zooveel moeite verkregen veroveringen behouden, zoo moet zij voortgaan beginsel te stellen tegenover beginsel; niet terugdeinzen voor de logische toepassing en uitbreiding van haar stelsel en op die wijze allen, die vijandiggezind zijn jegens kerkelijke aanmatiging, godsdienstige onverdraagzaamheid en overheersching der geestelijkheid aan hare partij verbinden. Slechts op deze wijze kan zij voortdurend hare gelederen versterken met nieuwe krachten.

De liberale partij wantrouwt het volk; zij vreest dat het algemeen stemrecht de gelederen van den vijand zal versterken. Bestaan hiervoor echter gegronde redenen? Wij meenen dit met recht te mogen betwijfelen. Men

lette slechts op den uitslag van het met zooveel kunst en vliegwerk op 't getouw gezette „Volkspetitionnement,” hetwelk als de uitdrukking der uiterste krachtsinspanning van de kerkelijke partijen mag worden beschouwd.

In weerwil toch van alle spelen op het klavier der volksconsciëntie, mocht het niet gelukken meer dan 468.209 handteekeningen te verkrijgen op de Adressen aan den Koning.

Op grond van de toen verkregen uitkomsten mag men veilig aannemen dat de groote meerderheid der meerderjarige Nederlanders gekant is tegen reactie.

Doch men dient hen voor de liberale partij te winnen en te behouden. Zij moeten weten wat zij van haar hebben te verwachten; dat zij door de liberalen worden vertrouwd. Wantrouwen toch, verwekt wantrouwen en ten slotte zal het algemeen stemrecht, het volk, zich aansluiten bij die partij, welke het krachtigst voor zijne belangen is opgekomen.

Het geeft zich slechts aan wie het bemint, of zegt het te beminnen.

De antirevolutionaire partij heeft dit zeer goed begrepen; zij heeft niet vooraf angstvallig den uitslag berekend; geen wantrouwen bestaat schijnbaar bij haar tegen de toekomstige kiezers; ronduit heeft zij het algemeen stemrecht als doel (en middel) in haar program opgenomen. Daardoor toch zal zij onder hare banier vereenigen de duizenden, die hoewel in alle andere punten lijnrecht staande tegenover haar, het met haar in deze ééne zaak eens zijn en, ter bereiking van dit doel, met de partij willen en zullen samenwerken, indien de liberale partij hen wantrouwend blijft afstooten.

De stembus der toekomst behoort aan die partij, welke

het eerst en het krachtigst de vaan van het algemeen stemrecht zal opheffen en blijven verdedigen.

Maar, beweert men, het algemeen stemrecht opent de deur voor de revolutie. Het zal de geleidelijke ontwikkeling onzer natie tegenhouden.

Ook ter verdediging van dit bezwaar beroept men zich op het gemis aan rijpheid van ons volk. De onwetendheid van de groote massa zal het volk maken tot een werktuig in de handen van revolutionairen, socialistische dweepers en dergelijken, zoo zegt men.

Indien de tegenwoordige toestand gehandhaafd blijft, kan hieraan niet getwijfeld worden. De massa van het volk zal òf kerkelijk-reactionair, òf sociaal-democratisch worden. Opgroeiend in voortdurende onwetendheid omtrent al wat de samenstelling en de inrichting van de staatshuishouding betreft; verbitterd door het gevoel van gepleegd onrecht en achteruitstelling bij andere klassen der maatschappij, zal het volk er gemakkelijk toe geleid worden het oor te leenen aan de inblazingen van zich noemende volksvrienden en een vruchtbaar veld opleveren voor den arbeid van socialistische wereldhervormers en van eer- of belangzuchtige drijvers. De agitatie zal daardoor slechts te krachtiger en tevens te gevaarlijker worden, omdat men alsdan met het kiesrecht, tevens de verwezenlijking verwacht der voorgespiegelde en gekoesterde droombeelden.

Men spiegele zich aan Duitschland, waar Lasalle, door middel van de agitatie voor het algemeen stemrecht, de tegenwoordige sociaal-democratische beweging in het leven riep.

Velen zijn er, die hoewel tegenstanders van het algemeen stemrecht, overtuigd zijn dat ons bestand kiesstelsel in alle opzichten gebrekkig en onvoldoende is en verbetering behoeft. De bewering dat vermogen in de tegenwoordige maatschappij een maatstaf zou zijn van ontwikkeling wordt door dagelijksche ervaring te zeer gelogenstraft, dan dat zij den census niet als volslagen onbruikbaar zouden beschouwen.

Hunne leuze is dat ontwikkeling moet zijn de grondslag der kiesbevoegdheid. Zij zoeken daarom naar middelen waardoor werkelijk de kern der natie, het ontwikkelde volk, aandeel zal verkrijgen in de regeering des lands.

De een stelt voor een „kiezers-examen,” loopende over de kennis onzer staatsinstellingen en voornaamste wetten, inzonderheid der grondwet. Maar behalve dat door dezen maatregel het getal kiezers wel met nagenoeg twee-derden zou verminderd worden, achten wij een dergelijk examen praktisch onmogelijk. Ieder die zitting heeft gehad in een stembureau voor de verkiezing van een Lid der Tweede Kamer zal die onmogelijkheid beseffen.

Anderen willen de kinderen op zekeren leeftijd een examen doen afleggen ten blijke dat zij voldoende lager onderwijs hebben genoten. Het daarvan afgegeven diploma zou bij meerderjarigheid voldoende zijn om den houder op de kiezerslijsten te doen inschrijven.

Maar welke kennis, allermeeest van onze staatsinstellingen, mag men nog verwachten bij hen, die op 13 of 15-jarigen leeftijd de lagere school verlatend, geen middelbaar of herhalingsonderwijs genieten, bij hunne meerderjarigheid als kiezers optreden?

Zou door dergelijken maatregel het gehalte der kiezers in eenig opzicht verschillen van dat verkregen door middel van het algemeen stemrecht?

Wij betwijfelen het.

Weder anderen willen de kiesbevoegdheid verbinden aan zekere maatschappelijke betrekkingen. Maar waar is de grens en hoe zal men daarbij de billijkheid in acht nemen? Staat in zeer vele gevallen de geletterde, de ambtenaar niet in maatschappelijke, in algemeene ontwikkeling achter bij den eenvoudigen burger? Zeker, de ontwikkelingstoestand is de eenige natuurlijke, billijke maatstaf der kiesbevoegdheid, maar zoolang de grens tusschen ontwikkelden en onontwikkelden niet getrokken kan worden zonder grove onbillijkheden te plegen, zoolang blijven wij het recht van allen stellen boven het recht van enkelen.

Beperkende bepalingen door het gezond verstand en de billijkheid voorgeschreven en gerechtvaardigd, kunnen bovendien veel doen om het cijfer der onontwikkelde kiezers te verminderen. Indien men alle bedeeden, misdadigers en hen die getroffen zijn door een vonnis, uitgesproken ingevolge de aangekondigde wet tot beteugeling van het misbruik van sterken drank, van het kiesrecht uitsluit;

Indien men bovendien het in België werkende stelsel invoert, dat de kiezers verplicht zullen zijn hunne stembiljetten eigenhandig in te vullen, in afgeschoten ruimten, zal men den overwegenden invloed der groote onontwikkelde massa merkbaar temperen.

Wij herinneren hier aan de volgende woorden van Prof. Vissering, in zijn Handboek van prakt. staathuishoudkunde: „Waar aan enkele standen of klassen in de maatschap-

pij voorrechten worden geschonken, die het rechtsbewustzijn der menigte kwetsen, daar wordt niet slechts allerlei ondeugd gezaaid, maar daar dreigt ook het gevaar, dat eenmaal dat gekrenkte rechtsgevoel zich met woeste kracht laat gelden."

Wij behooren niet tot hen, die in het algemeen kiesrecht een geneesmiddel zien tegen de kwalen der maatschappij; evenmin gelooven wij dat met de invoering daarvan de groote maatschappelijke vraagstukken, welke onzen tijd bezighouden, als met een tooverslag zullen worden opgelost.

Integendeel, wij zijn van meening dat alsdan die vraagstukken eerst recht aan de orde zullen worden gesteld, daar zij, die bij de oplossing daarvan het meeste belang hebben, het recht zullen erlangen er over mee te spreken en een stem uit te brengen.

Wat wij van het algemeen kiesrecht in hoofdzaak verwachten, is dat daardoor de gewelddadige hervorming, de revolutie, voorkomen zal worden; dat daarmee de staatkundige opvoeding des volks, de opleiding tot staatsburgers, een aanvang zal nemen en de natie zich bekwaamt voor zelfregeering, waardoor alleen de geleidelijke ontwikkeling onzer staatsinstellingen in democratischen, vrijzinnigen geest mogelijk wordt.

Zonder ons aan overdrijving schuldig te maken, mogen wij de toekomst van ons land donker noemen. De mogelijkheid bestaat dat ons Koningshuis in de rechte linie zal uitsterven en daarmee de eeuwenoude band worden verbroken, welke ten slotte alle partijen samenhoudt. Bij de natie is de liefde voor het oude Oranje-stamhuis sterker ontwikkeld dan die voor het vaderland. Het va-

derland is, als het ware, in het Oranje-huis opgegaan en het „Wilhelmus van Nassauen” spreekt oneindig krachtiger tot de verbeelding van het meerendeel der natie dan het „Wien Neêrlands bloed.”

Wat zal het geval worden, als die band eenmaal verbroken wordt; als voor de massa van het volk, de liefde voor het vaderland zich niet meer kan vereenzelvigen met den persoon des vorsten? Wat kan men dan verwachten van die groote dommekracht van het onontwikkelde volk, dat, van alle deelneming aan de algemeene belangen buitengesloten, niet geleerd heeft hart te hebben voor de zaken van het gemeenebest?

Het zal een speelbal en een werktuig worden in de handen van de om de heerschappij twistende partijen en hare pretendenten, een brandpunt van onrust en anarchie.

En ook al mocht dit gevaar voorbijgaan en de band tusschen de natie en Oranje niet worden verbroken, ook dan nog staat een tijdperk van groote moeielijkheden, van binnenlandsche troebelen misschien, voor de deur.

Zonder daarbij eenige toespeling te bedoelen, herinneren wij slechts aan de onheilen onder vroegere regentschappen over Nederland gebracht.

Het is de dure plicht der regeerende klasse, dat gevaar te voorkomen en door onderwijs en staatkundige opvoeding het volk rijp te maken voor zelfregeering, opdat het te eenigertijd met oordeel en kennis van zaken zal kunnen beschikken over zijn eigen lot, over de toekomst der natie.

Thans kan deze hervorming tot stand worden gebracht zonder een dier schokken te veroorzaken, welke den vooruitgang der natie, den bloei des lands voor jaren stremmen.

De invoering van het algemeen stemrecht zal ongetwijfeld eene zekere agitatie in 't leven roepen; de kiesgerechtigde burgerij zal worden opgeschrikt uit hare rustige rust; het roode spook der anarchie en der demagogie zal ook hier te lande zich vertoonen en dienst moeten doen om de bevreesde gemoederen in de armen te jagen der reactie.

Er zal, ook hieraan twijfelen wij niet, menig onverstandig besluit genomen, menige handeling verricht worden, welke in de gevolgen zal blijken verkeerd te zijn.

Doch ten slotte zal dit alles niet dan gunstig kunnen werken op de politieke ontwikkeling der natie, op den bloei van ons land.

Het volk zal tijd behoeven om zich te gewennen aan zijne nieuwe rechten en plichten. Als de jongeling, die voor het eerst aan de ouderlijke tucht onttrokken wordt, zal het behoefte gevoelen zijne vrijheid met volle teugen te genieten.

Maar het gevoel der verantwoordelijkheid, uit die vrijheid geboren, zal weldra de overhand behouden en het oor gretig doen luisteren naar den raad van welgezinde en meer ervaren vrienden.

De vrijheid is een gevaarlijk wapen; slechts door oefening en daardoor ook alleen, leert men het zonder gevaar hanteeren en gebruiken.

Zoo min men den rekrut ooit de behandeling van den achterlader zal leeren, door hem een stok in handen te geven, om zich daarmee te oefenen, zoo min zal men den niet-kiezer ooit het gebruik van het stemrecht doen kennen, zonder hem een kiesbiljet in handen te geven.

Om beider gebruik te leeren kennen is oefening noodig, onder goede leiding en deze leiding op zich te ne-

men is de taak der bevoorrechte standen, van de meer ontwikkelden.

Immers, alle partijen zullen zich werpen op dat nog onbekend terrein en trachten zich het bezit daarvan te verzekeren. Er zullen er zijn, die het volk verheerlijken en vergoden, zooals reeds nu maar al de dikwerf geschiedt, in de hoop van door vleiërij den jongen reus voor zich te winnen.

Misschien zal er dan ook onder ons een Barbier opstaan om te geeselen, als hij het deed, die lage, laffe creaturen, die het volk de ruwe vingers lekken en den rug krommend, het vleiën en liefkoozen, ten einde door dat volk te worden opgebeurd en omhoog geheven tot macht en grootheid!

Doch het gezond verstand des volks zal weldra leeren onderscheiden tusschen den laffen vleiër, die zich een vriend noemt, en hem, die aan het volk zijne feilen niet verbergend, zich een vriend toont door de daad.

De invoering van het algemeen stemrecht moge in den aanvang tot groote moeielijkheden aanleiding geven, weldra zullen uit dat eerste, minder ontwikkelde geslacht nieuwe maatschappelijke lagen voortkomen, welke zoowel de rechten als de verplichtingen zullen begrijpen op de democratie rustende.

Want wat is het algemeen stemrecht ten slotte ander als het geheele volk, de natie, die uitspraak doet over hare eigene belangen? Welnu, de natie moge zich soms vergissen in de middelen om het doel te bereiken, dat doel is en kan nimmer een ander zijn als de bloei, de welvaart, de ontwikkeling van land en volk, dat is van zich zelve!

Der natie meerdere kennis te verschaffen van de rech-

te middelen, die tot het beoogde doel kunnen leiden, is dus een eerste plicht, welke op de meer ontwikkelden onder ons rust.

In hunne handen ligt de schoone taak om de voorrechten van verstand en geest, hun door fortuin, geboorte of gunstiger omstandigheden geschonken, te gebruiken tot ontwikkeling des volks; om het te leeren zijne ware belangen te begrijpen en daardoor de opkomst der nieuwe maatschappelijke lagen — die van het ontwikkelde, zich van zijne rechten en plichten bewuste volk — voor te bereiden en te verhaasten.

Het zijn vooral de thans regeerende standen, welke gebaat zullen worden bij de invoering van het algemeen kiesrecht, door de noodzakelijkheid waarvoor zij zullen worden geplaatst om, meer dan tot nu toe, belangstelling te toonen voor de algemeene zaak, eene belangstelling welke op dit oogenblik bij velen ontbreekt.

Ons land is als overstroomd met kiesvereeningen van allerlei kleur; toch ziet men zelden of nooit van uit den boezem dier vereeningen den drang uitgaan tot nieuwe hervormingen. Slechts de onderwijs-agitatie heeft hierin voor eene korte poos eene heilzame, zij 't ook eenzijdige wijziging gebracht. De helft, soms één derde van de leden eener vereeniging komen bijeen als er eene verkiezing aanstaande is; de namen van enkele personen worden genoemd, in zeldzame gevallen besproken, daarna wordt tot stemming overgegaan en de leden gaan uiteen tot eene volgende vergadering, zich bewust dat zij op hoogst verdienstelijke wijze hun burgerplicht hebben vervuld.

Geene bespreking echter van de groote maatschappe-

lijke en politieke vraagstukken welke onzen tijd beroeren; geen debat, geen voorlichting van anderen.

En bij de verkiezing?

In het beste geval twee derden, als regel de helft der kiezers die het der moeite waard achten zich een wandeling naar het stembureau te getroosten, om, door het uitbrengen hunner stem, belangstelling te toonen in zaken van algemeen belang!

En dan, hoe velen zijn er dan nog niet onder hen die het er op schijnen toe te leggen het kiesrecht bespottelijk te maken. Namen van dronkaards en andere beruchte personen kan men in bijna elk verkiezings-procesverbaal zien prijken.

Slechts de toevoer van nieuw bloed kan aan dezen bedroevenden toestand van onverschilligheid en stilstand der staatkundige ontwikkeling een einde maken. Het optreden van nieuwe maatschappelijke lagen met een nieuw programma, nieuwe eischen, andere inzichten alléén, kan de bevoorrechte klassen nopen krachtiger dan tot nu toe op te treden.

Op de treurige gevolgen der bestaande lauwheid en onverschilligheid behoeven wij wel niet met nadruk te wijzen.

Niemand toch voorzeker zal zich wagen aan eene verdediging van onzen tegenwoordigen toestand. De jongste ministerieele crisis en de daaraan voorafgaande zitting der Tweede Kamer hebben niet gestrekt om het vertrouwen der natie op de innerlijke kracht onzer regeering en haar eerbied voor onzen parlementairen regeeringsvorm te verhoogen.

De zonderlinge en door niets gewettigde, voortdurende afwisseling onzer oorlogsministers heeft aan deze hooge

en belangrijke betrekking alle prestige benomen en bij elke audiëntie, door een nieuwen minister aan de hoofd- en andere officieren verleend, moeten de heeren moeite hebben elkander zonder lachen aan te zien.

Dat niemand meer eenige waarde hecht aan de bestaande of toekomstige plannen van legerhervorming en wat dies meer zij, is natuurlijk. Men stelt ze op een lijn met het bekende plan-Trochu en ieder weet wat hij er van denken moet.

In weerwil van al die plannen blijft ons leger slecht, onze schutterij de risée der straatjongens, ons vestingstelsel onvoltooid en onvoldoende en ons land onverdedigd.

En daarvoor brengt de natie jaarlijks millioenen bij één, tot een bedrag ongeveer gelijk staande met de opbrengst van al de indirecte belastingen met de opcenten!

Is het zoo geheel onjuist waar men ons regeerstelsel der laatste jaren een stelselmatig nietsdoen noemt?

Welken naam men er echter ook aan geve, de toestand eischt dringend hervorming en het is hoog tijd dat met kalmte en gematigdheid, doch tevens met krachtige hand de taak der hervorming in democratischen geest worde ondernomen.

Proefnemingen, waarvan de uitkomsten niet te berekenen zijn, zijn zeer zeker hoogst gevaarlijk en 't wekt geen bevreemding dat men ongezind is den staat daaraan te wagen.

Maar de uitkomst dezer proefneming behoeft niet onzeker te zijn, indien men letten wil op de lessen der geschiedenis en het voorbeeld door andere natie's gegeven.

De Vereenigde Staten van Noord-Amerika, Duitschland

en Frankrijk kunnen ons leeren welke fouten te vermijden zijn en wat er gedaan moet worden om het algemeen stemrecht te maken tot den grondslag van binnenlandsche rust en orde.

Van Amerika kunnen wij leeren hoe niet de werking van de Uitvoerende Macht, de Regeering, moet worden verzwakt door alle macht te leggen in de handen van het volk.

Duitschland leert ons hoe gevaarlijk het is aan eene autocratische regeering de zorg voor het invoeren van het algemeen stemrecht over te laten, ten einde het te gebruiken ter bereiking van reactionaire doeleinden.

Geen land echter waar de hooge beteekenis van het algemeen stemrecht, zoo ten goede als ten kwade, sterker op den voorgrond treedt als in Frankrijk. Een geschenk der demagogie van '48, werd het weldra een vreeselijk wapen in de handen der gevers, die er listig gebruik van wisten te maken om de gematigde mannen, de ware democratie, het regeeren onmogelijk te maken.

Toen daarna, onder den geheimen invloed der Bonapartisten, de Volksvertegenwoordiging de zwakheid beging het algemeen stemrecht weder af te schaffen, werd het een wapen in de handen van Napoleon III, om daarmee de lagere standen der bevolking voor zich te winnen. Wat er echter onder diens treurige regeering goeds tot stand kwam, ter bevordering van den stoffelijken bloei van Frankrijk, dankt men grootendeels aan de zucht der regeering om de meerderheid des volks tot vriend te houden, uit vrees voor de uitspraak van de stembus.

Doch ook hieraan dankt men den Duitsch-Franschen oorlog, met al den nasleep van dien.

De kalmte en het geduld waarmee het Fransche volk in

de laatste jaren de zwaarste beproevingen heeft doorstaan en elke poging tot het verwekken van binnenlandsche onlusten heeft weerstaan; de wijsheid waarvan het gedurende het Mac-Mahonsche presidentschap blijk gaf; de toenemende bloei en rijkdom van het land, dd. weder zoo krachtig gebleken bij de leening uitgeschreven door het Crédit Foncier, toen door 3 millioen personen werd ingeschreven voor 11 milliarden francs, de orde en rust welke alom in Frankrijk heerschen, pleiten sterker dan woorden kunnen doen, voor de levenwekkende kracht eener regeering, gegrondvest op de democratie, dat is: van een zich zijner rechten en plichten bewust volk, dat geleerd heeft zich zelve te besturen.

Terwijl Rusland in een staat van stille revolutie verkeert en het despotisch bewind zijne onderdanen vervolgt en in ballingschap doet sterven; het autocratisch Duitschland, na eerst de kerkelijke partijen te hebben vervolgd, zijn vroeger werktuig, de demagogie, in hetzelfde lot doet deelen en, finantieel en moreel uitgeput, zijne zonen dwingt in vreemde landen rond te dolen als ballingen; het aristocratisch Engeland doodbloedt aan de tallooze wonden het in- en uitwendig toegebracht door eene buiten het volk staande regeering, beleeft het democratisch Frankrijk een tijdperk van bloei, als nooit te voren gekend werd en gevoelt het zich sterk en krachtig genoeg, om zijne verdoolde zonen, na eene achtjarige ballingschap, terug te doen keeren in het vaderland.

En zou dan, wat in Frankrijk mogelijk bleek, in Nederland onmogelijk zijn; in Nederland, met zijne kalme, praktische bevolking, welke reeds sinds twintig jaren een onderwijs geniet, zoo als het Fransche volk nimmer heeft gekend; die geen anderen regeeringsvorm verlangt?

Wij hebben een beteren dunk van ons volk. Wij zijn overtuigd dat de uitbreiding van politieke macht gepaard zal gaan met vermeerdering van plichtbesef bij de natie en deze, na de eerste moeilijke leerjaren te hebben doorworsteld, toonen zal rijp te zijn voor zelfregeering.

Geen ander hecht en duurzaam fundament voor de rust en den bloei eener natie, als de eerbied voor de wet en het gezag gekoesterd door het geheele volk.

Hierop alleen is het trotsche gebouw opgetrokken van de groote Noord-Amerikaansche republiek. De pelgrimvaders van Plymouth, die in November van het jaar 1620, aan boord van het schip de Meibloem, de beroemde akte ondertekenden, waarbij zij, in tegenwoordigheid van God en van elkander, zich verbonden tot eerbied en gehoorzaamheid aan de wetten en de overheden, door henzelven opgesteld en gekozen, spraken daarmee duidelijk en in weinige woorden het beginsel uit der ware democratie en legden daarmee tevens den grond voor de ontzagwekkende kracht dier honderdjarige republiek.

Aandeel der geheele natie in het bestuur van het gemeenebest; gelijkheid van alle burgers, zonder onderscheid van rang en stand of rijkdom, maar daarmede eerbied voor de zelf gekozen overheid, voor de door de meerderheid der natie gewilde wet. Vrijheid van allen in den meest onbeperkten zin, maar tevens eerbiediging van de vrijheid van andersdenkenden.

De erkenning van dit beginsel maakte Washington's staat groot, machtig en sterk; de afwijking daarvan voerde Frankrijk naar de schande van Sedan.

En wij vragen in gemoede, hoe wil men gehoorzaamheid en eerbied eischen voor de overheid en de wet, waar

deze gehoorzaamheid geen anderen grondslag heeft als vrees en onverschilligheid?

Juist de toestand van halve onwetendheid waarin de massa van het volk nog verkeert, maakt hervorming dringend, noodzakelijk.

De lijdelijke gehoorzaamheid van vroegere dagen gaat meer en meer verloren; de onmondige gelooft zich ontwassen aan de plak van den vroegeren voogd; slechts twee wegen blijven thans open, om den eerbied voor het gezag en de wet te handhaven: ijzeren dwang, als in Duitschland, of het — in Amerika tot het uiterste gedreven en daardoor dikwijls verkeerd werkende — stelsel van volkomen vrijheid en gelijkheid van rechten en plichten, waardoor gehoorzaamheid en eerbied geboren worden uit plichtbesef.

De werking van beide stelsels is bekend.

Het eerste voert door middel van de dwingelandij tot revolutie; het tweede brengt de natie langs honderderlei klippen en na het doorstaan van tallooze gevaren, tot geleidelijke hervorming en ontwikkeling.

En de middenweg? ... De tegenwoordige toestand onzer natie leert ons waarheen deze leidt: Tot machteloosheid en stilstand op elk gebied. Tot rust ja, maar tot een rust welke verslapt en ontzenuwt, in stede van te versterken en op te wekken.

Men beroept zich op deze rust ter verdediging van het bestaande. De orde, vrede, kalmte, die in ons land heerschen, vergelijkend met de tweedracht en wanorde welke elders worden waargenomen, roemt men dien toestand, doch vergeet daarbij, dat rust, hoe aangenaam ook, leidt tot stilstand en achteruitgang.

Vergeeten wij niet dat, terwijl het woelige België op ons

den voorrang heeft veroverd op industriëel gebied, het van politiek leven bruisende Denemarken onze zuivelproduktie van de wereldmarkten dreigt te verdringen. Dat, terwijl onze nationale letterkunde meer en meer tot het verlede ne gaat behooren, Frankrijk in de laatste dertig jaren, geene zoo krachtige letterkundige beweging heeft gekend als thans.

Ons volk heeft geene levenstaak; het heeft geen ideaal naar welks verwezenlijking het streeft. Dit moet anders worden, zal niet ten slotte de natie geheel indommelen en eindelijk — dankbaar nog van de taak ontheven te zijn — het bestuur des lands leggen in de handen van één persoon, die zich de moeite wil getroosten voor haar te denken en te handelen.

Rust roest; strijd geeft leven en veerkracht.

Daarom zal dan ook weldra, naar wij vertrouwen, de stem der natie zich krachtig en luid uitspreken over eene wijziging der artikelen 76, 123 en 139 onzer Grondwet en de invoering vragen van het algemeen stemrecht van meerderjarige mannelijke Nederlanders, met uitsluiting van misdadigers en bedeeden door burgerlijke armbesturen, en met verplichting der kiezers, om de stembiljetten in afgeschoten ruimten op de stembureaux eigenhandig in te vullen.

N A S C H R I F T.

Het gekozen motto eischt een korte toelichting.

De lezers van Dickens' *IN LONDEN EN PARIJS* zullen zich de verwonderlijke echo herinneren, waargenomen in het huis van Dr. Manette, den ontslagen gevangene van de Bastille.

Deze echo weerkaatste de voetstappen van allen die zich in het door hem bewoonde gedeelte der stad over de straat bewogen.

En onder die gaanden en komenden meende Lucie, Manette's dochter, de voetstappen te onderscheiden van hen, die invloed zouden uitoefenen op haar lot en dat harer geliefden.

Op den 14den Juli-avond van het jaar 1789 waren de echo's talrijker en harder dan ooit te voren.

„Het waren overijlde, dolzinnige, gevaarlijke voetstappen, voor ieder, die er mede te maken had, — voetstappen die men niet gemakkelijk weder uitvegen kon, als ze eens hunne roode vlekken achtergelaten hadden; — het waren de voetstappen, die, heel in de verte, in St. Antoine weergalmden, terwijl de kleine kring bij het donkere venster in Londen zat.”

Het waren de voetstappen van het door ellende en jarenlange verdrukking tot waanzin gebrachte volk, dat de muren der Bastille bestormde en dit bolwerk van het privilege met den grond gelijkmaakte.

Wij hebben geene Bastilles te veroveren, geene verdrukking te wreken.

Maar het onrecht aan een deel der bevolking gepleegd, brengt ook hier de gemoederen in beweging, benevelt ve-

ler oog en maakt blind voor het vele goede, waarin wij ons mogen verheugen.

Door menigeen, die hooren wil, worden thans de echo's waargenomen van naderende voetstappen.

Nog zijn het zeer v6r verwijderde voetstappen, welker geluid slechts onduidelijk en bijtusschenpoozen wordt gehoord.

Het zijn de voetstappen van het, tot bewustzijn zijner rechten en plichten ontwakend volk, dat nadert en nu nog in kleine afdeelingen, aarzelend, naar den rechten weg zoekend, zich voortbeweegt.

Maar de stoet zal grooter en machtiger, de stap vaster worden, als die van iemand wien de weg bekend is, die weet wat hij wil bereiken.

Zullen ook wij wachten tot het geheele onmondige deel des volks zich zal hebben aangesloten bij de beweging; tot, verbitterd door den ondervonden tegenstand, die voetstappen zullen getuigen van de naderende komst van mannen, vastbesloten zich door niets te laten tegenhouden; tot zij zullen klinken als overijlde, dolzinnige gevaarlijke voetstappen?

Dat verhoede het gezond verstand onzer natie.
